

Konkurrencestaten er Gud?

Konkurrencestaten er den nødvendige politiks Gud. Vi bringer den ofre, og dens præster er vi nødt til at forgylde.

Alt skal brændes på dens bål: Demokratiets krav om, at borgerne bestemmer retfærdigheden. Velfærdsstatens vision om, at de brede skuldre skal bære de tungeste byrder. 68-revolutionens drømme om en frihed med løssluppen tid til hinanden. – Brændofrene er vejen til at producere os ud af krisen.

Offerbålet skaber en kvælende røg. Den forpester luften og ødelægger naturens pagt med mennesket: At kun en bæredygtig livsform giver livet mening og vore efterkommere en god fremtid.

Få ser med glæde på konkurrencestaten. For de mange er dens adfærd folkeslagenes fælles ræs mod bunden: lavere løn, mindre social sikkerhed, ringere arbejdsforhold og ingen alvorlige miljøhensyn. Det er dens økonomiske nødvendigheder i den globale konkurrence, der taler til os. Og vi adlyder – for vi er bange.

Det er ikke en tilfældighed, at min fortælling er gledet ind i en bibelsk bane. For ethvert samfund behøver en gud og gudens formaninger og vrede. (Det var præcis det, som profeten Jerimias formidlede til Israels folk). Det mente filosofen Rousseau i det mindste.

Rousseau prædiker religionsfrihed og teologisk tolerance, men også, at et samfund ikke kan eksistere uden tro på en gud. Troen – og ikke Gud, for han er en privatsag – skal sikre, at borgerne lever op til deres samfundsmæssige forpligtelser. Troen disciplinerer.

Fællesskabet skal derfor stille krav om, at der for den enkelte eksisterer *”en magtfuld, intelligent, godgørende, forudseende og forsynlig guddom, livet i det hinsides, de retfærdiges lykke, afstraffelsen af det onde, samfundskontraktens og lovenes ukrænkelighed”*.

Rousseau kræver, hvad der siden er blevet kaldt en civilreligion. Sociologen Durkheim mente, at den spontant opstår som et kulturelt fænomen, når Gud i takt med sekulariseringen bliver til et personligt forhold og en privatsag.

Det moderne samfunds civilreligion handler først og fremmest om nationen. Dens ritualer knytter sig til flaget, vor dronnings formanende nytårstale, der slutter med et fromt ønske om, at Gud må bevare Danmark...

Fædrelandet er noget ganske andet end konkurrencestaten.

Fædrelandet *”står med brede bøge nær saltens øster strand”*, løfter sig over os og næres af respekten for *”harniskklædte kæmper”* og andre, der gik forud og ydede en indsats. Fædrelandet lever i traditionerne, der former vores adfærd og socialiserer de kommende generationer. Fædrelandet lever eller levede i fortællingen om det danske folks historie.

At fædrelandet ifølge Durkheim opstår spontant af sekulariseringen og det moderne samfund er en tilsnigelse. Kongen og borgerskabet er centrale aktører, der i 1800-tallet indretter skoler og indfører almindelig værnepligt til ære for den ny Gud. Den nationale prædiken er endog så virksom, at den underminerer den enevældige konges magt, for fædrelandet konstitueres ikke kun af kongen, men hele folket.

Det ligger almindeligvis i begrebet civilreligion, at den favner hele samfundet og sikrer sammenhængskraften. Det er traditionen efter sociologen Bellah, der udviklede teorien om den amerikanske civilreligion i slutningen af 1960'erne. Men der er også i det moderne samfund konkurrerende guder, som det er vanskeligt at forliges med. Djævelen er på spil, om man vil.

Djævelen får tag i arbejderklassen. Den lever i og hæver sig i 1800-tallets sidste del over det besiddelsesløse, arbejdende proletariat. Den smældende røde fane er denne bevægelses nye kors. 1. maj demonstrationerne, arbejdskonflikterne og organiseringen giver klassen styrke i kampen for dens politiske krav.

Arbejderklassen vil internationalismen i modsætning til nationalismen. Den vil arbejder-

Af Per Bregengaard

klassens befrielse og ligeværdigheden. Og i takt med magten til at realisere dette gennem fremvæksten af det 20. århundredes velfærdsstat glider det besiddelsesløse, arbejdende proletariat ind i folket.

'68-revolutionen er både en reaktion på og konsekvens af denne borgerliggørelse. '68-bevægelsen stritter i mange retninger: Den vil frigørelsen af også kvinder og børn. Hippiegrenen vil alternativerne og tilbage til naturen. Nye partier (VS, SAP, KAP, osv) og bevægelser proklamerer grundlæggende politiske og økonomiske omvæltninger.

Det senmoderne samfund i dag rummer mange guder og fortolkninger. Det tøjlesløse shopperi er dens livsform. Valgene forekommer lige gyldige. Lige gyldighed bliver let til ligegyldighed. Og ligegyldighedens dovenskab er som bekendt den værste af de syv dødssynder. Postmodernister erklærer alle store fortællinger for døde. De store fortællinger hænger sig i fortiden og tegner ikke fremtiden. Historien går i opløsning.

Fædrelandsguden mister al romantik under neoliberalismens åg, og den historieløse konkurrencestat forvandler samfundets bånd til *"den nøgne interesse, den følelsesløse kontante betaling"*, sådan som Marx malende beskriver den frembrusende kapitalisme i Manifestet. – Men der er et alternativ.

Vi skal bringe konkurrencestatens brændofre til ære og værdighed. Vi skal styrte konkurrencestaten som gudestøtte, stoppe de riges dans om gulvkalven og deres ihærdige forsøg på at få os til at danse i samme takt. Vi skal skabe en anden, meningsfuld historie. Og som alle andre historiske fortællinger skal den hente sin næring i skildringen af skabelsen, historien og skæbnen.

Vi kan definere vores (politiske) skæbne til at yde en indsats i kampen imod neoliberalismen og konkurrencestaten og for '68-værdierne og velfærdsstaten. Men hvor er guden?

Vi er nogle, som henter god inspiration hos Marx og Engels i forståelsen af skabelsen, historien og skæbnen. Men vi er også bevidste om, at deres fortællinger kan stivne i en religiøs overtro.

Et kommunistisk paradys er blevet gjort til udviklingens forudbestemte mål med en overmenneskelig partitop eller diktator som en urørlig frelser, der har patent på historien og dens udlægning. Magtens mænd i bl.a. Sovjet og Kina misbruger Marx og Engels som et våben vendt mod folket og skaber rædselsvækkende regimer. Med den korrekte ideologi tillader man sig hvad som helst, og det gælder ikke mindst, hvor man ser sig omgivet af farer.

Jeg bryder mig derfor ikke meget om dyrkelsen af guder. Jeg er skeptisk. Men er der en anden vej?

Vi skal ikke overtage og efterligne, hvad andre har skabt. Vi skal tilegne os en forståelse af skabelsen, historien og skæbnen i diskussion med andre og ved brug af vores fornuft og kritiske sans. Og vi bliver tit nødt til at vurdere resultatet i lyset af erfaringerne fra praksis, den måde vi handler på. En sådan dannelse handler om at erhverve sig dømm- og handlekraft i forhold til både det smukke, det sande og det gode.

En politisk dannelse bygger på evnen til at iagttagelse og tænke over sig selv. Politisk dannelse gør os i stand til at overbevise og blive overbevist. Politisk dannelse gør os i stand til at opstille mål og lægge planer og til at forandre vore mål og planer. Politisk dannelse gør, at vi undlader at underlægge os en skæbne, der ikke står til diskussion – også, når det handler om konkurrencestaten.

Per Bregengaard, gymnasielærer og faglitterær forfatter, tidl. borgmester.

Er bogaktuel med: "En fortælling om skabelsen, historien og skæbnen – et bidrag til politisk dannelse og personlige livsanskuelser i det 21. århundrede".